

УДК 349.3

Мельник В. П.

*кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри муніципального права та
адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

Мельник О. Я.

*аспірант кафедри муніципального права та
адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Соціальний захист в Україні – одна із ключових проблем сучасного етапу розвитку соціальних відносин. Особливої уваги суспільства потребують особи з інвалідністю, як одна з найбільш вразливих категорій. Крім того, соціальна вразливість за ознакою інвалідністю може супроводжуватися й іншими факторами, що вказують на потребу уважного ставлення і соціальної підтримки таких осіб. Наприклад, особи з

© Мельник В. П., Мельник О. Я., 2017

© Національний університет «Острозька академія», 2017

- Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

інвалідністю часто зазнають дискримінації у суспільних відносинах щодо працевлаштування, навчання, участі в політичному і громадському русі, в просуванні по службі тощо, не лише за ознакою інвалідності, а й за ознакою статі, віку, сімейного стану та ін.

Зазначимо, що проблема соціального захисту осіб з інвалідністю має глобальний характер. Водночас вартісне значення соціального забезпечення таких осіб у різних державах варіюється залежно від економічної спроможності тої чи іншої держави, соціальної політики, ставлення громадськості до проблем осіб з інвалідністю. Тим не менше, право на соціальний захист таких осіб, та й взагалі інвалідність, розглядаються на міжнародному рівні в аспекті прав людини, а тому мають бути належним чином забезпечені та гарантовані в будь-якій державі, адже йдеться про права людини.

Як зазначається у навчальній літературі, забезпечення суб'єктивного права особи на соціальний захист, внаслідок своєї значущості для суспільства та держави, перестало бути справою окремої держави, а перебуває у центрі уваги провідних міжнародних організацій та міжнародної спільноти взагалі, тому документи договірної характеру, ухвалені Україною на міжнародному рівні, є складовою системи джерел права соціального забезпечення [1, с. 80], зокрема соціального захисту осіб з інвалідністю.

Відтак, особи з інвалідністю потребують соціального захисту як на національному рівні, так і на міжнародному рівнях. Останній забезпечується, зокрема, низкою міжнародних договорів щодо соціального захисту, відносини щодо якого виходять за межі однієї держави. У цьому відношенні надзвичайно важливо визначити місце та значення

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

міжнародних договорів України в системі актів правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю.

У практичному розрізі проблеми міжнародно-договірного регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю необхідно з'ясувати особливості застосування положень міжнародних договорів України до відносин соціального захисту осіб з інвалідністю, практичні проблеми їх імплементації та врахування в судовій та адміністративній практиці вирішення спорів щодо соціального захисту осіб з інвалідністю.

Аналіз останніх досліджень дозволяє говорити про неоднозначні підходи до оцінки сучасного стану міжнародно-правового регулювання соціального захисту прав осіб з інвалідністю, а також напрямків імплементації його найважливіших положень у національне законодавство. Так, проблемам соціального захисту інвалідів присвятили свої дослідження М. Д. Бойко, Н. Б. Болотіна, В. Я. Бурак, Т. З. Герасимів, В. В. Жернаков, І. А. Ветухова, В. Л. Костюк, М. І. Іншин, П. Д. Пилипенко, І. М. Сирота, О. В. Тищенко, Н. М. Хуторян, М. М. Шумило, О. М. Ярошенко та ціла низка інших науковців. З огляду на тему даної публікації окремо потрібно виділити колективну працю «Міжнародні соціальні стандарти» за загальною редакцією В. В. Жернакова [2], та публікації В. Л. Костюка [3], зокрема присвячені проблемам імплементації Міжнародної конвенції про права інвалідів у національне законодавство України [4]. Тим не менше, проблеми соціального захисту осіб з інвалідністю не втрачають своєї актуальності і потребують наукових досліджень, зокрема з огляду на виклики, які стоять перед Україною у зв'язку з соціальним захистом окремих категорій громадян, в тому числі ветеранів та учасників АТО, дітей з інвалідністю, осіб похилого віку.

-
- Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

Метою цієї статті є сформулювати основні теоретичні положення щодо поняття міжнародно-правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю, а також можливі практичні напрямки удосконалення національного загального правозастосування у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю безвідносно до окремих категорій осіб з особливими фізичним потребами.

Досягненню поставленої мети сприятиме виконання наступних завдань: 1) дослідити основні засади міжнародно-правового договірної регулювання відносин соціального захисту; 2) узагальнити систему міждержавних договорів України у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю; 3) визначити можливі наукові та практичні проблеми правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю за допомогою міжнародних договорів України; 4) сформулювати власні пропозиції щодо удосконалення міжнародно-правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу. Згідно з положеннями статті 2 Закону України «Про міжнародні договори України», міжнародний договір України – це укладений у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [5].

Як зазначалося вище, міжнародний договір входить до системи актів правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю, тобто є джерелом права соціального захисту зазначеної категорії осіб. Міжнародні акти договірної характеру, якими регулюються відносини соціального

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

захисту інвалідів, можна класифікувати на універсальні, регіональні та двосторонні міжнародні договори.

Принципи, на яких базується право соціального забезпечення, закріплено у Загальній декларації прав людини, яка була ухвалена резолюцією ООН 10 грудня 1948 р. У Декларації зазначається, що «кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення та на здійснення необхідних для підтримання її гідності і вільного розвитку особистості прав у економічній, соціальній і культурній сферах за посередництвом національного й міжнародного співробітництва та у відповідності зі структурою і ресурсами кожної держави» (ст. 22). Водночас право на соціальний захист пов'язане з правом на такий життєвий рівень людини, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який необхідний для підтримки здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї (ст. 23) [6]. Тож право на достатній життєвий рівень гарантується засобами соціального забезпечення у випадку втрати засобів до існування з незалежних від неї обставин, в тому числі в разі інвалідності.

У спеціальній науковій літературі досі точиться дискусія про співвідношення термінів соціальний захист та соціальне забезпечення. У багатьох міжнародних документах та наукових публікаціях обидва терміни вживаються як абсолютні синоніми. Водночас, виходячи зі змісту статті 46 Конституції України, соціальний захист поняття значно ширше. Враховуючи проголошення України соціальною державою, кожна людина потребує належного соціального захисту як член суспільства. Проте соціального забезпечення потребує якраз та категорія осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначених чинним законодавством, втратили працездатність, а тому об'єктивно не спроможні

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

самостійно забезпечити собі гідний рівень життя. Саме тому статтею 46 Конституції України зазначено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [7].

У свою чергу, термін «соціальне забезпечення», згідно з положеннями статті 9 Пакту про економічні, соціальні та культурні права, ухваленого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року [8], включає в себе соціальне страхування. Тож поняття «соціальний захист» є, по-суті, юридичною конструкцією, яка за визначенням М. І. Козюбри (та ін.), становить «своєрідну модельну побудову прав, обов'язків, відповідальності, їх усталені схеми, в які втілюється нормативний матеріал» [9, с. 222].

Соціальний захист осіб з інвалідністю реалізується в межах системи заходів соціальної підтримки. Усі види соціального забезпечення можна поділити на три групи: 1) грошові виплати; 2) натуральні види допомог (протезування, надання засобів пересування для інвалідів, продуктами харчування, предметами першої необхідності); 3) соціальні послуги (правові, економічні, освітні, медичні, реабілітаційні та ін.) [10, с. 353-354].

Система актів правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю включає в себе Конституцію України, міжнародні договори, закони та підзаконні нормативно-правові акти. Коли мова йде про міжнародні акти в системі джерел права соціального забезпечення, то зазвичай виокремлюють міжнародні акти універсального характеру, регіональні та двосторонні міжнародні договори. При чому аналізу міжнародних двосторонніх договорів приділяється найменша увага,

---

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

оскільки відносно мало укладено. Так, наприклад, Т. М. Ругляк, наводячи класифікацію міжнародних актів як джерел права соціального захисту, згадує міждержавні угоди, однак тут же зазначає, що «міжнародно-правові акти, які є джерелами права соціального захисту, можна поділити на: всесвітні (універсальні) та регіональні, зокрема європейські та країн СНД» [11, с. 121]. Тож власне міждержавні двосторонні договори зазначений автор не вважає джерелом права соціального захисту, в тому числі й соціального захисту осіб з інвалідністю як спеціального суб'єкта в системі права соціального забезпечення.

З'ясовуючи особливості системи джерел права соціального забезпечення, С. В. Кобернюк в одній зі своїх публікацій недвозначно стверджує, що міжнародні двосторонні та багатосторонні договори є джерелом права соціального забезпечення та мають перевагу над законами, тобто у випадку колізії правових норм застосовуються положення міжнародного документу [12, с. 156]. Така позиція обґрунтовується положеннями статті 9 Конституції України, згідно з якою чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Тобто міжнародний договір має бути чинним, Парламентом має бути надано згоду на його обов'язковість, тоді такий міжнародний договір стане частиною національного законодавства.

Центральне місце в системі міжнародно-правових актів правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю посідає Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, ратифікована Законом України від 16 грудня 2009 року [13]. Так, статтею 28 Конвенції передбачено наступні положення щодо достатнього життєвого рівня та соціального захисту осіб з інвалідністю, за якими держави-учасниці визнають право осіб з

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

інвалідністю на: 1) достатній життєвий рівень для них самих та їхніх сімей, що включає достатнє харчування, одяг та житло, і на безперервне поліпшення умов життя й вживають належних заходів для забезпечення та заохочення реалізації цього права без дискримінації за ознакою інвалідності; 2) соціальний захист і на користування цим правом без дискримінації за ознакою інвалідності й вживають належних заходів для забезпечення та заохочення реалізації цього права.

На регіональному рівні Радою Європи також ухвалено низку документів щодо соціального захисту прав інвалідів. Так, Європейська соціальна хартія у статті 12 закріпила зобов'язання держав, покликані забезпечити ефективне здійснення права на соціальне забезпечення, зокрема, започаткувати систему соціального забезпечення або підтримувати її функціонування; підтримувати систему соціального забезпечення на задовільному рівні, принаймні на такому, який дорівнює рівню, необхідному для ратифікації Європейського кодексу соціального забезпечення; докладати зусиль для поступового піднесення системи соціального забезпечення на більш високий рівень; вживати заходів шляхом укладання відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод або в інший спосіб і відповідно до умов, визначених у таких угодах, для забезпечення рівності та взаємного врахування страхового стажу громадян кожної зі сторін. Стаття 13 Європейської соціальної хартії (переглянутої) передбачає право на соціальну й медичну допомогу, ст. 14 – право на користування послугами соціальних служб.

Низка положень Хартії присвячена особливостям соціального забезпечення найбільш вразливих верств суспільства (інвалідів, осіб з сімейними обов'язками, дітей, підлітків, трудящих-мігрантів та ін.). Так, статтею 15 Європейської соціальної хартії [14] закріплено заходи щодо

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

забезпечення інвалідів, незалежно від їхнього віку та характеру і походження їхньої інвалідності, ефективним здійсненням права на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства.

На виконання положень ст. 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої), Україна підписала 10.11.2016 Європейський кодекс соціального забезпечення [15], який є орієнтиром для формування в Україні європейської моделі соціального забезпечення. Питанням соціального захисту інвалідів присвячено Частину IX «Допомога по інвалідності» Європейського кодексу соціального забезпечення (ст.ст. 53–58).

До регіональних актів міжнародно-правового регулювання соціального захисту інвалідів, ухвалених Радою Європи, належить також Європейська конвенція про соціальне забезпечення (ETS № 78). У ст. 2 зазначеної Конвенції вказано, що вона застосовується щодо всього законодавства, яке регулює, зокрема, допомогу по інвалідності (пункт b частини 1 статті 2), однак дана Конвенція не ратифікована Україною.

До основних міжнародних договорів у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, прийнятих в рамках СНД, слід віднести Угоду про гарантії прав громадян держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13.03.1992 р., Угоду про взаємне визнання пільг і гарантій для учасників та інвалідів Великої Вітчизняної війни, учасників бойових дій на території інших держав, сімей загиблих військовослужбовців від 15.04.1994 р., Угоду про соціальний захист і охорону здоров'я громадян, які зазнали впливу радіації в результаті Чорнобильської та інших радіаційних катастроф і аварій, а також ядерних випробувань від 09.09.1994 р., Угоду про гарантії прав громадян у галузі виплати соціальної допомоги, компенсаційних виплат сім'ям із дітьми та

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

аліментів від 09.09.1994 р., Угоду про взаємне визнання прав на відшкодування шкоди, заподіяної працівникам каліцтвом, професійним захворюванням або іншим ушкодженням здоров'я, які пов'язані з виконанням ними трудових обов'язків, від 09.09.1994 р. [2, с. 71–72].

До системи актів міжнародно-правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю також належать міжнародні двосторонні договори. Наприклад, Угода між Україною та Республікою Польща про соціальне забезпечення [14], Угода між Україною та Португальською Республікою про соціальне забезпечення [15].

Національне законодавство України розвивається і має формуватися з урахуванням сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесів. Незважаючи на складні економічні, політичні та безпекові умови реформування сфери соціального захисту громадян України, зокрема осіб з інвалідністю, українське законодавство має сприяти впровадженню кращого міжнародного досвіду правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю у національне законодавство. Оскільки міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, складають частину національного законодавства, то розширення кола міжнародних актів щодо соціального захисту осіб з інвалідністю (якщо це не суперечить державним інтересам і відповідає можливостям національної економіки) означатиме наближення національного законодавства та практики правозастосування до міжнародних стандартів у цій сфері. Звісно, що певні зрушення в цьому напрямку є. Так, 06 червня 2017 року набрала чинності Конвенція МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення», ратифікована Україною 16 березня 2016 року [16]. Відповідно до пункту «b» статті 2 цієї Конвенції Україна взяла на себе зобов'язання за в тому числі і за розділом

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

ІХ «Допомога по інвалідності». Дана Конвенція встановлює мінімальні гарантії соціального забезпечення осіб з інвалідністю. Так, згідно з положеннями ст. 57 розділу ІХ Конвенції №102 допомога по інвалідності гарантується у разі настання охоплюваного ризику (тобто нездатності у встановленій мірі займатися будь-якою прибутковою діяльністю, коли ця нездатність може набути постійного характеру або зберігається після припинення виплати допомоги у разі хвороби) щонайменше таким категоріям осіб: (а) захищеній особі, яка до настання охоплюваного ризику набула відповідно до встановлених правил стаж, який може передбачати 15 років сплати внесків чи зайнятості або 10 років проживання, або (б) захищеній особі, яка набула встановлений трирічний стаж сплати внесків і за яку в період її працездатного віку було внесено установлену середньорічну кількість внесків, коли, в принципі, захищеним є все економічно активне населення.

Однак Україною ще не ратифіковано низку важливих актів МОП у сфері соціального забезпечення, зокрема: Конвенція МОП № 118 «Про рівноправність громадян країни та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення», Конвенція МОП № 128 «Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника», Конвенція МОП № 157 «Про установлення міжнародної системи збереження прав у галузі соціального забезпечення».

Удосконаленню системи правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю сприятиме реалізація положень Угоди про асоціацію, за якою Сторони посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації (ст. 419). Серед комплексу цілей, які

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

ставлять перед собою Сторони Угоди про асоціацію, є такі як: посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; подолання дискримінації в усіх її формах та проявах тощо (ст. 20). Крім того, Україна має забезпечувати поступове наближення до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, як зазначено у Додатку XL до цієї Угоди, де передбачено зобов'язання України щодо впровадження протягом 3 років з дати набрання чинності Угодою положень Директиви Ради № 79/7/ЄЕС від 19.12.1978 про поступове запровадження принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у сфері соціального забезпечення.

Імплементативні положення міжнародних договорів України сприяє забезпечення належного контролю за виконанням сторонами міжнародного договору взятих на себе зобов'язань за міжнародним договором. Як зазначає А. В. Басиста, переважна більшість головних та функціональних органів ООН залучені до здійснення контролю за виконанням взятих державами в інвалідозахисній сфері зобов'язаннями. Однак потенціал інституційних механізмів міжнародно-правового захисту прав інвалідів ще не повністю розкритий. Особливе місце в системі механізмів відведене Комітету з прав інвалідів [17, с. 328].

Ми підтримуємо процес підписання Україною Європейського кодексу соціального забезпечення, що відповідає положенням Європейської соціальної хартії (переглянутої). Наступним кроком у цьому напрямку має стати ратифікація Додаткового протоколу до Європейської соціальної хартії, який передбачає систему колективного оскарження (так званий Туринський процес) порушення/невиконання Європейської соціальної хартії. Право подання колективних скарг надається також і міжнародним

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

неурядовим організаціям, які мають консультативний статус при Раді Європи і включені у відповідний список [18]. Наприклад, серед 328 таких неурядових організацій 31 організація провадить свою діяльність у сфері захисту прав та інтересів осіб з інвалідністю, 11 з яких територіально охоплюють і Україну (за даними з офіційного сайту Ради Європи – <http://coe-ngo.org>). Зважаючи на активізацію інститутів громадянського суспільства в Україні, ратифікація Туринського протоколу сприяла би посиленню громадського контролю за дотриманням соціальних прав та забезпечення Україною стандартів соціального захисту осіб з інвалідністю на міжнародному рівні.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, потрібно зазначити, що роль міжнародних договорів у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні зростає і потребує належного нормативно-правового забезпечення в частині імплементації та ефективного громадського та міжнародного інституційного контролю за виконанням міжнародних договорів Україною.

Міжнародними договорами у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю встановлюються мінімальні стандарти такого захисту, а тому їх прийняття становить основу для формування ефективної системи правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні. Участь у міжнародних договорах сприяє універсалізації та посиленню міжнародно-правового контролю за впровадженням та дотриманням положень міжнародних актів щодо соціального захисту. Однією з найбільших перешкод на шляху посилення соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні на міждержавному рівні є обмеженість економічних можливостей нашої держави, що зумовлено в тому числі потребою у системних реформах.

-
- Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

Тим не менше, вважаємо за необхідне подальше наближення соціального захисту осіб з інвалідністю до встановлених міжнародних стандартів шляхом приєднання до діючих міжнародних договорів у цій сфері, зокрема до Європейського кодексу соціального забезпечення та Додаткового протоколу до Європейської соціальної хартії, який передбачає систему колективного оскарження. Адже належний контроль за виконанням взятих на себе зобов'язань відповідає принципу *pacta sunt servanda*.

Список використаних джерел

1. Право соціального забезпечення: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін. / За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. — 496 с.
2. Міжнародні соціальні стандарти: навч. посіб. / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. — Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. — 121 с.
3. Права осіб з інвалідністю в Україні: Науково-практичний посібник / Науково-практичний коментар. — Випуск 1. // Всеукраїнська громадська організація інвалідів «Інститут реабілітації та соціальних технологій» / За загальною редакцією В. Л. Костюка. — К.: ПВГОІ «ІР СТ Україна», 2011. — 312 с.
4. Костюк В. Л. Конвенція ООН про права інвалідів у системі джерел права соціального забезпечення: науково-правовий аспект / В.Л. Костюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. — 2015. — № 13(1). — С. 127-130.
5. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 50. — ст. 540.

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». — 2017. — № 1(15) : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

6. Загальна декларація прав людини : Міжнародні документи ООН з питань прав людини / ред. С. Головатий. – К: Українська правнича Фундація : Право, 1995. – 12 с.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Міжнародний пакт ООН від 16.12.1966 р. : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
9. Загальна теорія права : Підручник / За заг. ред. М. І. Козюбри. – К. : Ваіте, 2015. – 392 с.
10. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2011. – 1128 с.
11. Ругляк Т. М. Міжнародні акти як джерела права соціального захисту України / Т. М. Ругляк // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – № 37. – С. 120-125.
12. Кобернюк С. В. Щодо особливостей системи джерел права соціального забезпечення / С. В. Кобернюк // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 154–157-154–157.
13. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI // Відомості Верховної Ради України, 2010, № 9, ст. 77.
14. Європейська соціальна хартія (переглянута) : від 3 травня 1996 р. // Голос України. – 30.11.2006. – № 227.
15. Європейський кодекс соціального забезпечення : Рада Європи; Кодекс, Міжнародний документ, Класифікація від 16.04.1964 № ETS N 48.

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

Редакція від 06.11.1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_329.

16. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102| від 16.03.2016 № 1024-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1024-19>.

17. Басиста А. В. Універсальні механізми контролю за здійсненням зобов'язань щодо захисту прав людей з інвалідністю / А. В. Басиста // Публічне право. – 2016. – № 2. – С. 324–330.

18. Додатковий протокол до Європейської соціальної хартії, який передбачає систему колективного оскарження : Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 09.11.1995 № ETS N 158. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_807.

Мельник В. П., Мельник О. Я.

Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю

У публікації розглянуто окремі міжнародні договори України в системі міжнародно-правового забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю, визначено їх роль та місце в системі актів правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю, зроблено пропозиції щодо удосконалення правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю на міждержавному рівні, зокрема щодо громадського міжнародного контролю за дотриманням їх соціальних прав.

▪ Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

Ключові слова: соціальний захист осіб з інвалідністю; міжнародні договори України; міжнародні стандарти соціального захисту; двосторонні міжнародні договори; багатосторонні міжнародні договори.

Мельник В. П., Мельник О. Я.

Роль международных договоров Украины в правовом регулировании социальной защиты лиц с инвалидностью

В публикации рассмотрены отдельные международные договоры Украины в системе международно-правового обеспечения социальной защиты лиц с инвалидностью, определены их роль и место в системе актов правового регулирования социальной защиты лиц с инвалидностью, сделаны предложения по усовершенствованию правового регулирования социальной защиты лиц с инвалидностью на международном уровне, в частности относительно общественного международного контроля за соблюдением их социальных прав.

Ключевые слова: социальная защита лиц с инвалидностью, международные договоры Украины, международные стандарты социальной защиты

Melnyk V. P., Melnyk O. Y.

The Role of International Treaties of Ukraine in Legal Regulation of Social Security of Persons with Disabilities

The paper is dedicated to research of international legal regulation of social protection of persons with disabilities. Besides that, the author aims to develop some practical results for improving of national application of law in the field of social security of persons with disabilities. It is given the definition of international treaty according to Ukrainian law. The author of the article

-
- Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.

illustrates the distinction between concepts of social security and social maintenance which are close but not equal.

The role of international treaties of Ukraine, regulating social security of persons with disabilities relations, is highlighted in the scale of social security law sources. The author picks out some of interstate treaties and agreements as a kind of source which is less studied in social security law discourse. In observance of set up requirements for size of the article, only some provisions of the most significant international treaties are analyzed by the author, including UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Revised European Social Charter, European Code of Social Security, European Convention on Social Security, as well as other regional treaties and agreement within CIS.

The author draws attention to recent progress in the relation of international legal regulation of social security of persons with disabilities. Particularly, the recently came in force ILO Convention 102 is studied regarding safeguarding rights and standards for social security of disabled persons.

In conclusion, the author supports the idea of deeper implementing of international standards as minimum of guaranteed level of social security of persons with disabilities into Law of Ukraine. Besides that, Ukraine needs to ratify European Code of Social Security and join Additional Protocol to European Social Charter (Turin process) which provides application of collective claims for social rights protection.

Key words: social security of persons with disabilities, international treaties of Ukraine, international standards of social security.

-
- Роль міжнародних договорів України у правовому регулюванні соціального захисту осіб з інвалідністю / В. П. Мельник, О. Я. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 1(15) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n1/17mvpozi.pdf>.